

W	O	N	E	N		I	N												
W	I	L	L	I	E														
W	O	R	T	E	L	L	A	N	D										

Is Eindhoven aantrekkelijk als woonlocatie voor jonge *tech-nerds*? Nee, blijkt uit onderzoek. Veel jonge ICT'ers wonen liever rustig en landelijk. Brabantse plattelandsgemeenten willen daarom transformeren tot Willie Wortelland.

DOOR JONATHAN MAAS

STRAK vormgegeven houten huizen naast windturbines en oude boerenschuren voorzien van een moderne glaswand. Op het erf ervoor: een groep jonge mensen – *tech-nerds*, waarschijnlijk aan het discussiëren over een of andere moeilijke kwestie. In de schuur wordt druk geknutseld aan een experiment dat morgen dé innovatie blijkt te zijn waar de wereld op wacht. De omgeving: landelijk. Weilanden, bomen, vogels, een beekje. We schrijven 2015 en we bevinden ons op het Brabantse platteland, onder de rook van Eindhoven. Voorheen agrarisch gebied, nu het huis van honderden *tech-nerds*: jonge mensen die werken bij een van de ICT-bedrijven die de regio rijk is.

Terug naar 2013. De zojuist geschetste situatie ligt nog op tafel als sfeerimpressie van het Amsterdamse architectenbureau Fabric. Dat geeft samen met een aantal andere partijen inhoudelijk invulling aan de ambitie om van Eindhoven een 'brainport' te maken; een soort Silicon Valley van Nederland. Meer bedrijvigheid in de tech-sector betekent meer werkers – en die moeten ergens wonen. Dat treft: veel veehouderij in de regio verdwijnt, boerderijen komen leeg te staan. Wethouder Roeland van Hoof, in de gemeente Eersel belast met de portefeuille Ruimtelijke ontwik-

keling, weet wel wat er met die verlaten boerderijen moet gebeuren: daar moeten slimme technuten wonen.

Autisme

Het mes snijdt aan twee kanten. Krimpende en vergrijzende plattelandsdorpen zullen economisch voordeel ondervinden van al die 'kennisswerkers' (zoals ze bij voorkeur door de planners worden genoemd). Voor veel van die technuten is een rustige omgeving zonder al te veel prikkels en met de ruimte om uitvindingen te kunnen doen een uitkomst. Dat denken Fabric-directeur Eric Frijters en wethouder Van Hoof althans, samen met stedenbouwkundigen van het planologiebureau Urban Unlimited en Telos, het Brabants Centrum voor duurzaamheidsvraagstukken. Er is een rapport over de plannen verschenen, 'Nieuwe markten in het Brabantse land': 'Het idee is om multifunctionele erven te ontwikkelen in het buitengebied, waar verschillende soorten kennisswerkers al dan niet tijdelijk creatief aan de slag kunnen,' staat daarin geschreven. Maar waarom eigenlijk? Willen jonge *tech-nerds* niet veel liever in de kosmopolitische stad wonen, met kekke cafés om de hoek en ander cultureel vertier? Nee, menen de partijen die zich met de plan-

nen bemoeien: 'Leefstijlonderzoek laat zien dat de woon-werkpatronen van internationale kennisswerkers variëren al naar gelang de levensfase (alleenstaand of met gezin) en professionele achtergrond (techniek of cultuur),' meldt het rapport. Want dat is de crux: alfamensen zouden de voorkeur geven aan een omgeving met veel culture voorzieningen, bètamensen verkiezen een rustig en groen landschap.

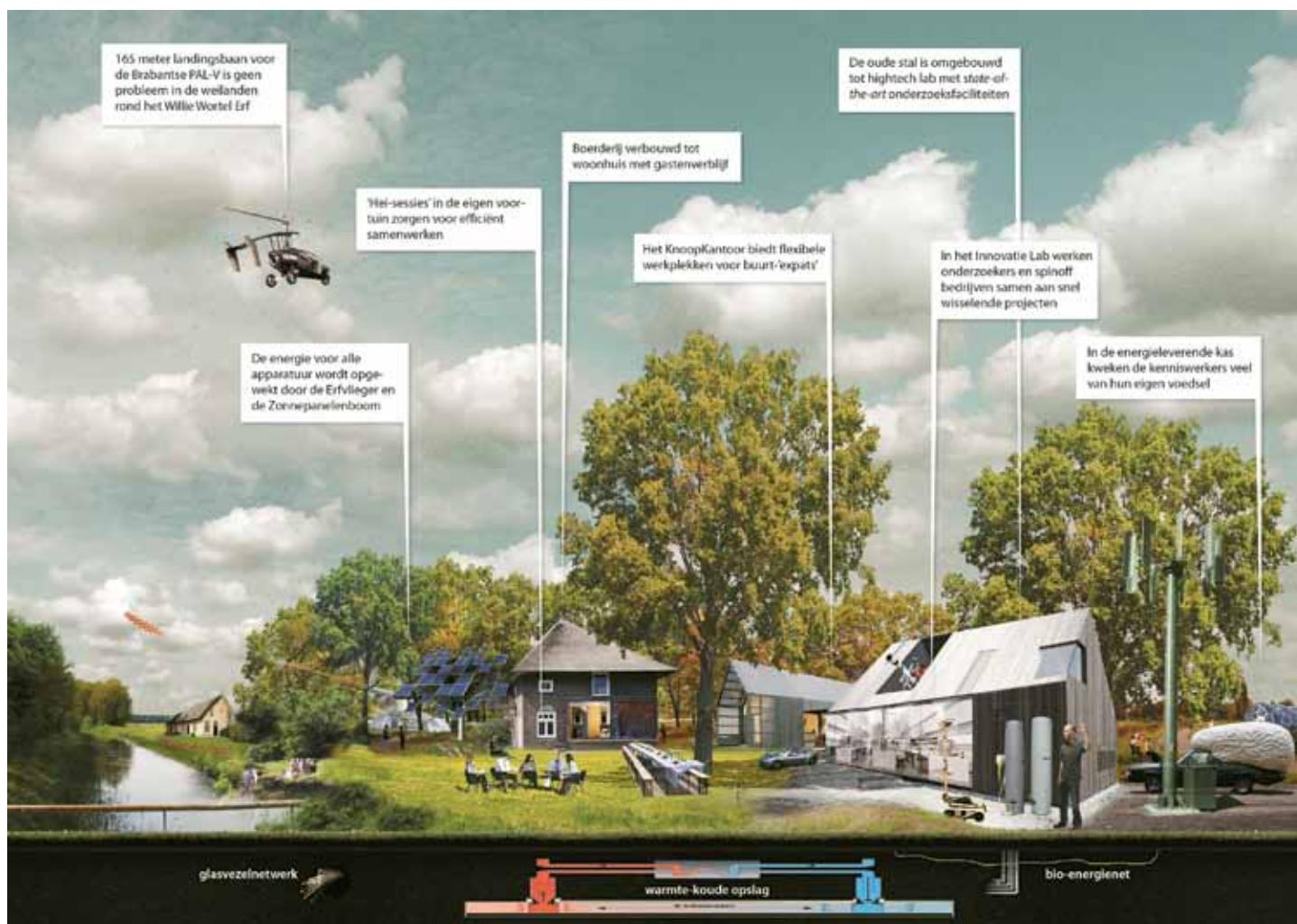
Een van de mogelijke oorzaken is dat er onder bèta's veel autisme voorkomt. Autisme-onderzoekster Rosa Hoekstra toonde een paar jaar terug al aan dat in regio's met een sterke ICT-sector, zoals Eindhoven, vaker autisme voorkomt dan in andere. Zij vergeleek het aantal leerlingen met autisme op basisen middelbare scholen in de regio Eindhoven met twee andere regio's met een vergelijkbaar inwonersaantal en socio-economische status. Wat bleek: rondom Eindhoven zaten twee keer zoveel kinderen met een autismediagnose op school dan elders in het land. 'Een van de hypotheses is dat dit komt doordat Eindhoven historisch en nu nog steeds een *hub* is qua techniek,' verklaart Hoekstra, verbonden aan de Engelse Open University. 'Wanneer je ouders allebei in de techniek werken en autisme of autistische trekken hebben, verhoogt dit mogelijk de kans op het krijgen van een kind met autisme. Cognitieve onderzoeken wijzen uit dat er een correlatie is tussen autisme en een talent voor techniek. Dat zie je ook in de praktijk: op veel technische universiteiten en bij technische bedrijven werken mensen met relatief veel autistische trekken.'

Slimste regio

De regio Zuidoost-Brabant geldt binnen Europa als een van de toonaangevende kennis- en innovatieregio's en is met de aanduiding Brainport Eindhoven door het kabinet aangewezen als sleutelgebied voor de nationale

economie. De regio onderscheidt zich door een hoge mate van *research & development* in combinatie met industriële en hoogtechnologische bedrijvigheid. Kern is de regio Eindhoven, met circa 740.000 inwoners en 400.000 arbeidsplaatsen.

In 2011 werd de regio de prestigieuze titel 'Intelligent Community of the Year' toegekend door het Intelligent Community Forum uit New York. Brainport Eindhoven mocht zich daarom een jaar lang de slimste regio van de wereld noemen.

Overgevoeligheid

Een van de redenen waarom mensen met autisme vaak voor een technisch beroep kiezen, is omdat er minder sociale en communicatieve vaardigheden nodig zijn, weet Annelies Spek. Zij is klinisch psycholoog en senior wetenschappelijk onderzoeker bij GGZ Eindhoven en Rijksuniversiteit Leiden. Wat huisvesting betreft, weet Spek dat dit soort mensen het best functioneert in een leefomgeving die niet al te veel prikkels geeft. 'Autisten hebben vaak een sensorische overgevoeligheid,' verklaart ze. 'Lawaai, licht en prikkels doen hen geen goed. Hoe meer prikkels, hoe minder ruimte er in het hoofd overblijft voor werkgerelateerde zaken.' Spek en Hoekstra zien allebei wel heil in de plannen om de landelijke omgeving van Eindhoven geschikt te maken als woongebied voor al dan niet autistische tech-nerds.

Kloosters, landgoederen, kazernes, klinieken, fabrieken, kostscholen en boerderijen – er staat in de regio genoeg leeg dat omgeturnd kan worden tot woonomgeving voor jonge techneuten. Dat komt mooi uit, want de komende jaren zullen zo'n 40.000 kenniswerkers de regio binnenstromen, is de verwachting van Walter Franz van P&D Care, een bureau dat kenniswerkers vanuit de hele wereld naar Nederland haalt en begeleidt. 'Er is over-

'Als hightech-bedrijven in de regio in dit project investeren om talent aan te trekken, wordt het een ander verhaal. Het is echt winst wanneer je je mensen een goede woonplek kunt geven.'

verhitting van de markt,' weet hij. 'Al die mensen moeten ergens wonen. Bij ASML moeten de komende jaren 1500 *engineers* aan het werk. Ik denk dat daarvan maar 300 uit Nederland zullen komen, de rest moet uit het buitenland komen. Je vindt onder veel academische toppers autisten; niet alleen in de tech-sector, ook in *finance* en in de wereld van de geesteswetenschappen. Deze mensen hebben andere woonbehoeften, die zoeken liever de rust op. Niet iedere kennismigrant wil in een penthouse in het centrum van de stad.'

Multifunctionele woonerven

Dat is een omslag in denken. Phillips is juist uit Eindhoven vertrokken omdat het bedrijf vreesde geen talent meer te kunnen trekken

als het niet in de snelle hoofdstad zou zitten, weet Fabric-directeur Eric Frijters. 'Maar veel bèta's wonen liever in een soort Willie Wortel-landschap waar ze kunnen prutsen in een grote schuur of garage dan in een beperkte ruimte in de stad.' Om weer even de vergelijking met Silicon Valley te maken: 'In Amerika is dit vrij normaal, de tofste innovaties worden op dit soort plekken geboren. Er is ruimte nodig om dingen te ontwikkelen en ook meteen uit te proberen; een soort maakland-schap. Bestaande schuren moeten worden verbouwd tot satellietplekken voor thuiswerkers, die met een goed glasvezelnetwerk verbonden zijn met het hoofdkantoor,' denkt Frijters hardop. 'Er zullen in zo'n omgeving interessante crossovers ontstaan door mensen die daar samenwerken.'

In de rapporten over Brainport Eindhoven wordt gerept over 'multifunctionele woonerven', waar met meerdere mensen en gezinnen kan worden geleefd, ieder in zijn eigen huis, maar met gedeelde ruimtes en garages. 'We zijn in Nederland gewend om allemaal in onze eigen huisjes te wonen en elkaar in een buurthuis of café te treffen,' zegt Walter Franz van P&D Care, 'maar wat ik voor me zie voor die tech-werkers is een gebied waarbij veertig woonlocaties bij elkaar worden geplaatst, mooi en rustig en omgeven door veel groen. ▶

'Autisten hebben vaak een sensorische overgevoeligheid. Lawaai, licht en prikkels doen hen geen goed. Hoe meer prikkels, hoe minder ruimte er in het hoofd overblijft voor werkgerelateerde zaken.'

Een plek waar je je terug kunt trekken. Tegelijkertijd is er iets cultureels in de omgeving of een ander soort gemeenschappelijke ruimte – iets dat al die mensen bindt. Een soort Center Parcs voor tech-werkers.'

Letterlijke taalgrapjes

Dat klinkt leuk, maar hoe rustig is zo'n omgeving voor een autistische bèta-nerd, wanneer die met meerdere mensen op een kluitje tussen al dat groen zit? 'Ik merk vaak dat autisten het in een groep goed met elkaar kunnen vinden,' weet Annelies Spek. 'Dat komt onder meer omdat ze hetzelfde gevoel voor humor hebben. Ze houden bijvoorbeeld erg van letterlijke taalgrapjes. Het kan bevrijdend zijn om in een omgeving te wonen met mensen die elkaar begrijpen en rekening houden met elkaar. Over koetjes en halfjes communiceren, zoals in de maatschappij gebruikelijk is, trekken autisten doorgaans slecht. Waarom zou je over het weer praten wanneer je buiten kunt zien wat voor weer het is? Dat heeft geen functie. Functioneel over de inhoud praten, vinden mensen met autisme daarentegen prettig. Wanneer ze bij elkaar zouden wonen en makkelijk hun interesses kunnen delen, zou dat prima kunnen werken.' Ze plaatst er wel een kanttekening bij: 'Ik zou alleenstaanden niet tussen gezinnen met kinderen zetten. Maak woonerven met alleen gezinnen en woonerven met enkel singles. Het lijkt me raadzaam om de doelgroep zelf te betrekken bij de verdere plannen in plaats van *top-down* iets te bedenken. Er zijn nogal wat nuances. Zo kun je als autist beter in een rustige wijk in de stad wonen dan op een boerderij waaromheen veel trekkers rijden of blaffende honden zijn.'

De ironie wil dat de 'Silicon Roundabout', het Engelse equivalent van Silicon Valley, juist in

de drukke Londense wijk Shoreditch zit. Midden tussen alle hippe kroegen, bars en clubs waar de ICT'ers graag komen, weet Hoekstra, zelf woonachtig in Londen. De zaak is niet zwart-wit.

Weerstand

Het succes van het Brabantse Brainport project hangt verder af van de 'framing' waarmee de woningen in de markt worden gezet, voegt Spek er aan toe. 'Als je kiest voor een positieve benadering, namelijk mensen met gelijke interesses en expertise bij elkaar zetten zodat ze elkaar kunnen voeden en inspireren, kan het aantrekkelijk zijn. Als het daarentegen autismeboerderijen worden, stigmatiseer je en krijgt het project de sfeer van begeleid wonen.'

Tot zover de plannenmakerij. Want wanneer zullen de eerste tech-nerds nu werkelijk het Brabantse Willie Wortelland betrekken? Architect Eric Frijters van Fabric is voorzichtig. 'De plannen zullen wellicht weerstand oproepen. De fietsersbond die angstig is voor extra auto's in de regio, de boeren die vinden dat het buitengebied van hen is... Ik kan me voorstellen dat de door ons geschetste toekomst aanvankelijk als een bedreiging wordt gezien.' Dan is er de geldkwestie, we zitten nog midden in de crisis. Frijters zet zijn kaarten op bedrijven met een visie. 'Als hightech-bedrijven in de regio in dit project investeren om talent aan te trekken, wordt het een ander verhaal. Het is echt winst wanneer je je mensen een goede woonplek kunt geven. Je kunt iedere maand duizenden euro's kwijt zijn aan een paar vierkante meter huurwoning in de stad – op termijn is dat duurder dan wanneer je eigen vastgoed hebt, zoals voor techwerkers verbouwde boerderijen.'

Theo Hendriks, stedenbouwkundig adviseur voor de gemeente Eersel, is optimistisch.

'Voor 2015 gaat de eerste schop de grond in,' is zijn overtuiging. 'Dan zullen de eerste tientallen woonerven gecreëerd worden.'

In de **Layar** interviews met betrokkenen en architectuurschetsen

Autismeweek

Hoe ziet je leven eruit als je alles letterlijk neemt, moeite hebt met mensen die iets anders zeggen dan ze bedoelen en wanneer je in paniek raakt door kleine veranderingen in je dagritme? Holland Doc 24 geeft inzicht in de belevingswereld van de autistische mens tijdens de landelijke autismeweek van 30 maart t/m 6 april a.s. Een van de films die

Holland Doc 24 uitzendt, is *Jeroen, Jeroen*. Jeroen is een vijftienjarige jongen met het verstandelijke vermogen van een kind van vier, zeer gevoelig voor prikkels en hij heeft voortdurend zorg en begeleiding nodig. Hij is een aanhankelijke, charmante en geestige tiener, maar hij is ook voortdurend bezig met dingen ontregelen, omver trappen en kapot maken.